

Konaklama İşletmelerinde Günlük Durum Raporu: Gelir Gider Tespiti İçin Günlük Raporların Oluşturulmasına Yönelik Bir İnceleme (Daily Status Report in Accommodation Enterprises: An Investigation on Generating Daily Reports for Income Expense Determination)

Engin MERİÇ^a

^a Trakya Üniversitesi, Edirne, Türkiye. enginmeric@trakya.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Konaklama İşletmeleri İç Kontrol Sistemi Günlük Durum Raporu</p> <p>Gönderilme Tarihi 25 Kasım 2019 Revizyon Tarihi 12 Mart 2020 Kabul Tarihi 20 Mart 2020</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p>	<p>Amaç – Bu çalışmada, turizm sektöründe faaliyet gösteren dört yıldızlı bir konaklama işletmesinde günlük gelir ve giderlerin tespitine yönelik olarak günlük durum raporunun oluşturulması hedeflenmiştir. Günlük durum raporu işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve mali iç kontrollerin önemli bir parçası olarak öngörülmüş ve planlanmıştır. Çalışma bu doğrultuda tamamlanarak, sektörde iç kontrol sistemine günlük durum raporu olgusunu yerleştirmek ve işletmelerin yönetsel gücünü artırmak amaçlanmıştır.</p> <p>Yöntem – Çalışmada deneysel bir sorgulama yöntemi olan örnek olay yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda uygulama örneği olarak 251 oda ve 517 yatak kapasiteli dört yıldızlı bir konaklama tesisi seçilmiş olup günlük durum raporları bu işletmenin mali verilerine göre düzenlenmiştir.</p> <p>Bulgular – İşletmenin gerçek durumunun tespiti için tek düzen hesap planına bağlı kalınarak günlük durum raporları oluşturulmuştur. Günlük durum raporları ile işletmenin ana hesapları altındaki gelir ve giderler detaylı bir şekilde analiz edilerek, işletmenin gerçek durumunun görülmesi sağlanmıştır.</p> <p>Tartışma – Çalışma sonunda elde edilen bulguların analizi günlük durum raporunun işletmelerde mali kayıpları en aza indirmek için etkili bir fonksiyon/yöntem olduğunu göstermiştir. Bu da doğrudan muhasebesel kontrol sistemini güçlendirecek bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: Hospitality Industry Internal Control System Daily Status Report</p> <p>Received 25 November 2019 Revised 12 March 2020 Accepted 20 March 2020</p> <p>Article Classification: Research Article</p>	<p>Purpose – In this study, it is aimed to design daily status reports for identifying daily income and expenses in a four-star accommodation enterprise operating in tourism sector. Daily status report has been envisaged and planned as an important part of administrative and financial internal controls related to business activities. The study was completed in this direction and the aim was to insert the daily status report into the internal control system in sector and increase managerial strength of enterprises.</p> <p>Design/methodology/approach – In this study, a case study method which is an experimental inquiry method was used. In this context, a four-star accommodation enterprise with a capacity of 251 rooms and 517 beds has been chosen as an application example and daily status reports have been arranged according to the financial data of this enterprise.</p> <p>Findings – Daily status reports were created by adhering to the uniform chart of accounts to determine the real status of the business. With daily status reports, the income and expenses under the main accounts of the company were analyzed in detail and it was ensured that the real situation of the enterprise was seen.</p> <p>Discussion – Analysis of the findings obtained at the end of the study showed that the daily status report is an effective method to minimize financial losses in enterprises. This is considered as an approach that will strengthen the direct accounting internal control system.</p>

Önerilen Atıf/ Suggested Citation

Meriç, E. (2020). Konaklama İşletmelerinde Günlük Durum Raporu: Gelir Gider Tespiti İçin Günlük Raporların Oluşturulmasına Yönelik Bir İnceleme, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 798-809.

1. Giriş

Konaklama işletmelerinde bilgi yönetimi ve analizi işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve mali iç kontrol açısından son derece önemlidir. İşletme yönetiminde bilgi, raporlar şeklinde üst birimlere, emir ve talimatlar halinde alt birimlere iletilen, işletmenin günlük faaliyetleri vasıtasıyla fonksiyonel bölümlerini birbirine bağlayan, müşteriler ve tedarikçiler ile olan ilişkileriyle önce işletme dışına ve nihayetinde işletme içine yönelen bir olgudur (Türedi, 2008). Konaklama işletmelerinde organizasyona ait başarı, bu yapı içinde kurulan bilgi ve raporlama sisteminin temelini oluşturmaktadır.

Konaklama işletmelerinde, raporlama sistemindeki muhasebesel işlemler üretici bir işletmenin muhasebesine benzetilebilir. Sonuçta muhasebe, periyodik olarak elde edilen raporları özetleyerek, işletme için finansal sonuçlar doğuran işlemlerin verilerini parasal tutarlar ve gerektiğinde diğer sayısal veriler halinde kayıt altına alarak, sınıflandırarak ve analiz ederek işletme ile ilgili kişilere bilgi sunan sistematik bir süreçtir. (Büyükmirza, 2016).

Muhasebe bütüncü ve analitik bir disiplin olması sebebiyle özellikle işletme yönetimine kontrol sağlama noktasında hizmet eder. İç kontrol sistemi, küresel anlamda işletmeler ve yatırımcılar açısından ciddi finansal kayıplara sebep olan muhasebe skandallarının ardından daha da önem kazanmıştır (Atmaca, 2012). Bu bağlamda günlük durum raporları işletmelerde iç kontrol sistemine önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca günlük durum raporu yöneticilerin işletmelerin mali iç kontrol süreçlerinde etkin olmalarına önemli katkılar sağlamaktadır. Küreselleşmenin de etkisiyle işletmelerin hızlı büyümeleri, yöneticilerin işletme faaliyetlerini kontrol etmede zorluk yaşamalarına neden olmaya başlamış ve bu da işletmelerde iç kontrol sisteminin kurulmasını ve etkin bir şekilde işletilmesini gerektirmiştir (Öğüş ve Yılmaz, 2016).

Bir konaklama işletmesinin mevcut durumunun analizi için gereken işletme gelir ve giderleri günlük olarak hesaplanabilir. Bu sayede, işletmenin başarı seviyesi günlük olarak izlenebilir. Böylece olumlu ya da olumsuz olan eğilimler, önceden tespit edilerek gerekli önlemlerin alınmasında geç kalınmamış olur. İşletme yönetimleri, hangi günlük genel işletme istatistiklerinin en çok fayda sağlayacağına karar vermeli ve daha sonrasında da bu istatistiklerin hızlı bir şekilde özetlenmesini sağlayacak günlük bir form hazırlamalıdır (Jagels ve Coltman, 2004).

Bu çalışma, işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve mali kontrol raporu olarak günlük durum raporunun oluşturulması ve bu raporlar ile Ege Bölgesi'nde faaliyet gösteren dört yıldızlı bir konaklama işletmesindeki durumun tespit edilerek elde edilecek bulgular doğrultusunda önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Yapılan literatür taramasında günlük durum raporuna ilişkin yeterli sayıda çalışmaya rastlanamamıştır. Bu bakımdan konaklama işletmelerinde günlük durum raporu olgusunun muhasebe alanında literatüre önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışma üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda konuya ilişkin temel kavramlar açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında, konaklama işletmelerinde muhasebe kontrol sistemi ve işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve muhasebe kontrolü açısından günlük durum raporunun önemine yer verilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise, seçilen işletmenin iç kontrol sisteminde günlük durum raporu oluşturularak incelenmiş ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

2. Literatür Özeti

2.1. Konaklama İşletmelerinde Muhasebe Kontrol Sistemi

Muhasebe bilgi sistemleri (a) finansal işlemler, (b) geleneksel finans tabloları ve (c) yönetim raporlama sistemleri olmak üzere üç ana alt sistemden oluşur (Hall, 2013). Hall'a göre, finansal işlemler günlük iş operasyonlarını destekleyen çok sayıda rapor ve belge içerirken, geleneksel finansal tablolar ise gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu ve yasaların gerektirdiği diğer raporları içermektedir. Yönetim raporlama sistemi ise, bütçeleri, sapma analizleri ve sorumluluk raporları gibi sürece ilişkin analizlerin yapılmasını sağlar. Muhasebe bilgi sistemlerinin bu yapısı, konaklama işletmelerinde de benzer yapıdadır (Koşan, 2011).

Konaklama işletmelerindeki muhasebe sistemi, bir konaklama işletmesinin diğer departmanlarını destekleyerek, onlara günlük, haftalık ve aylık yönetim raporları hazırlamalarında yardımcı olabilir. Konaklama işletmelerinin muhasebe sistemleri diğer birimlerine önemli faydalar sağlarken, işletmenin diğer bölümleri de muhasebeye işletmeye ilişkin bilgileri sunarak finansal bilgilerin tüm işletme yöneticilerince kullanılması için hazır hale getirir (Hales, 2005).

Konaklama işletmelerinde muhasebe sisteminin, yöneticilerin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda belirlenen hedeflere ulaşmalarını sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir.

İşletme bünyesinde aşağıda sıralanan yöntem ve kayıtların gerçekleştirilmesi ile etkin bir muhasebe bilgi sistemi sağlanabilir (Barry ve Marshall, 1994):

- Finansal işlem kayıtlarının tanımlanması ve tutulması,
- Finansal işlemlerin uygun şekilde sınıflandırılmasını ve işlemlerin zamanında tanımlanmasını sağlamak için finansal tabloların hazırlanmasında detaylı olarak yer alması,
- Finansal tablolarda tüm hesapların eksiksiz ve doğru ölçümü,
- Muhasebe işlemlerinde dönemsellik ilkesine uyum,
- Mali tablolarda hesapların yeterli açıklıkta olması.

Muhasebe sistemi, operasyonel verimliliği artırma ve iç kontrol sistemlerinin etkin çalışması bakımından önemlidir. Aynı zamanda, işletmenin amaçlanan yönde ilerlemesini sağlayan ve sürprizlerle karşılaşılmasını önleyen iç kontrol sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır (Yılancı, 2001).

Everson vd., (2013), muhasebe iç kontrol sistemini bir işletmenin yönetim kurulu, yönetimi ve diğer personeli tarafından tasarlanan, işletmenin faaliyetleri, raporlama süreçleri ve uyumuna yönelik bir güvence sağlamak için tasarlanmış bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Yönetimsel kontroller ve muhasebesel kontroller yönetimlere güvence sağlamak amacıyla oluşturulan politika ve prosedürleri kapsamaktadır (Aktürk, 2015). Yönetimsel kontroller, öncelikli olarak varlıkların korunması ve etkin kullanımı için yönetim tarafından geliştirilen yöntemlerden oluşurken, muhasebe kontrolleri ise genel olarak muhasebe kayıtlarının ve finansal raporların doğruluğunu ve güvenilirliğini amaçlamaktadır (Toroslu, 2014).

Kaya ve Köse (2013), konaklama işletmelerinde iç kontrol sistemi oluşturulurken: 7/24 hizmet sağlanması, parasal işlemlerin yoğunluğu, gelir getirici faaliyetlerin fazlalığı, kalifiye personel istihdamının azlığı ve yüksek bedelli ürün satışları gibi kriterlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Yukarıda aktarılan hususlar dikkate alındığında konaklama işletmelerinde mali iç denetim kurulurken, tesisin amaç ve hedeflerine varmada karşılaşılabilecek engel ve risklerin departman bazında irdelenerek engellerin, risklerin minimize edilmesi konularında gerek duyulan yönetsel ve muhasebesel kontroller oluşturulmalıdır (Aktürk, 2015).

Sonuç olarak iç kontrol, bir kurumun veya işletmenin yapısında her gün işleyen dinamik bir süreçtir. İç kontrolde insan faktörü önemli yer tutar. İşletmelerin sahip oldukları sistemler, özel yazılımlar, programlar ile daha birçok kontrol aracına sahip olmalarının yanında tesisin yönetiminde her noktada insan unsuru söz konusudur. İç denetimin amacı; işletmenin kazanç sağlaması, mevcutlarının korunuyor olması, güven veren finansal kayıt düzeni, mevcutların yetki dışı kullanımına yasaklanması, yatırımı kapsayan yasalara uyumunun sağlanması ve bunlara benzer birçok konuları içerir.

2.2. İşletme Faaliyetleri İle İlgili Yönetimsel ve Mali İç Kontrol Açısından Günlük Durum Raporunun Önemi

Konaklama işletmelerinde herhangi bir konuda karar verilmesi gerektiğinde, zaman ve veri kısıtlamaları yöneticilerin alternatif kararları veya çözümleri dikkate almalarını zorunlu kılabilir. Ancak bunun için yöneticilerin yeterince bilgiye sahip olması gerekmektedir. Veri ve bilgi toplamak için harcanan zaman ne kadar yüksekse, maliyet de o denli yüksek olur. Birçok karar için muhasebe kayıtları, formlar ve raporlar önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu tür bilgiler doğrulanabilir, nesnel ve niceldir. Ayrıca, bir faaliyet, durum veya sorun hakkında belirli veriler sağlayabilir. Muhasebe bilgilerinin en önemli üç yönü, mevcut sorun için uygun

olması, mevcut olması ve sorunun ihtiyaçlarının getirdiği ölçüm standartları dahilinde doğru olmasıdır (Jagels ve Coltman, 2004).

Her konaklama işletmesi için, son 24 saat içinde tüm faaliyetleri özetleyen günlük durum raporu mali iç kontrol süreçleri açısından faydalı olacaktır. Günlük durum raporu, işletmenin gelir merkezlerinden elde edilen toplam kazanç gibi işletme istatistiklerini içerir (örneğin: odalar, yiyecek ve içecek gelirleri, çamaşırhane gelirleri vb.) Her bir gelir merkezinin ürettiği gelirler genellikle farkı hesaplamak için bütçelenmiş rakamlarla karşılaştırılır. Bu aynı zamanda yönetimin, bu gelir merkezlerinin başarılı olup olmadığını ve ayrıca önceden planlanmış bütçeleriyle aynı olup olmadığını izlemelerine yardımcı olmaktadır.

Günlük durum raporu kullanımına yönelik aşağıdaki gibi bir uygulama süreci önerilebilir. Örneğin, yöneticiler, günlük faaliyet raporunu, tüm gelir merkezi departman yöneticileri / yetkililerinin katıldığı toplantıda gözden geçirir. Daha sonra, onlar tarafından elde edilen geliri gözden geçirdikten sonra her gelir merkezinin performansını tartışırlar. Belirli gelir merkezleri hedeflenen bütçelerine ulaşmıyorsa, stratejik kararlar genel müdür tarafından alınabilir. Günlük durum raporu ayrıca müşteri isteklerini, gün içinde meydana gelen müşteri şikayetlerini, aynı zamanda işletmede yapılması gereken bakım onarım ihtiyaçlarının bilgisini de içermektedir.

İşletmeler varlıklarını koruyamadıkları müddetçe yüksek miktarda nakit ve mal kaybına uğrarlar. Bu kayıplardan korunmanın en iyi yolu iç kontrol sistemleridir. Günlük durum raporu iç kontrolde önemli bir yer tutar. Barry ve Marshall (1994) iç kontrol sistemini, işletme varlıklarının ve muhasebe kayıtlarının güvenilirliği ve kesinliğini sağlamak amacıyla yönetimin kullandığı prosedür ve politikaların toplamı şeklinde tanımlamaktadır. Ancak, yönetimler yalnızca güvenilir kayıtlar ve varlıkların muhafazasının yanında, çalışanlarının prosedürlere ve belirlenen prensiplere uygun çalışmalarının sağlanmasını ve etkin işlemlerin devamını ister.

Curtis (1995), kontrolün çeşitli düzeylerini; hataları önleme, hataları ortaya çıkarma, kayıpların en az indirgenmesi, iyileştirme ve sorgulama olarak aktarmıştır.

İşletmelerde iyi bir iç denetim sistemi kurulması; dönemsel raporlardaki hata ve düzensizliklerin ortaya çıkmasının önüne geçme noktasında, bireysel hatalara karşı koruma noktasında ve dönemsel raporların güvenilirliğinin artması noktasında önem arz etmektedir.

İşletme yönetiminin bir fonksiyonu olan iç kontrol, işletmelerin büyümesiyle birlikte, işlem sayısının çoğalmasına bağlı olarak faaliyetlerindeki karmaşıklığın artması sonucu, aktiflerin korunması, hata ve hilelerin giderilebilmesi, gelir ve gider öğelerinin saptanması, önceden belirlenmiş ölçütlerle karşılaştırılabilir ve güvenilir verilerin elde edilmesi yönetim için bir zorunluluk noktasına gelmiştir (Korkmaz, 2007).

İç kontrolün amacı, varlıkların her türlü kayba karşı korumasını ve belirlenmiş faaliyetler ve politikalara uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini araştırmaktır (Sabuncu, 2018). İç denetim işletmelerde denetimin ne denli etkin olduğunu ölçmek ve yapılan kontrolleri değerlendirmeyi amaçlar. Bundan dolayı muhasebesel iç denetim en önemli yönetim ve denetim mekanizmasıdır.

İç denetim sistemi yönetim içindir ve yönetim tarafından icra edilir. İç denetim sistemi işletmenin değerlerini koruma ile ilgili amaçlarına hizmet ederken finansal raporlarda olduğu kadar yönetime de karar alma noktasında katkı sağlamaktadır. Doğru kararları yansıtmayan veriler ışığında alınan kararların işletmelere maliyeti ağır olmaktadır. Bu açıdan işletmelerin iç denetim sistemi kurmaları zorunluluk haline gelmiştir. Bu iç kontrol sisteminde de günlük durum raporunun çok önemli bir fonksiyonu vardır.

Bu noktada, konaklama işletmelerinde günlük doluluk oranı, gelecekteki doluluk oranı, ortalama oda fiyatı, toplam odalar gelirleri, toplam konaklama işletmesi geliri ile ilgili veriler yönetim için hayati öneme sahiptir. Bu raporlar günlük olarak yönetime sunulmaktadır. Yönetim, bu raporlar aracılığıyla konaklama işletmesinin günlük faaliyetlerinin etkinlik düzeyini öğrenmektedir. Böylece yöneticiler aksaklıkları düzeltme fırsatı yakalamaktadır (Kozak ve Emeksiz, 2002).

3. Yöntem

Bu çalışma kapsamında örnek olay yöntemi kullanılmıştır. Örnek olay incelemesi için kolay ulaşılabilir örnekleme (Convenient Sampling) yöntemi ile Ege bölgesinde faaliyet gösteren dört yıldızlı bir konaklama tesisi seçilmiştir. Uygulamaya konu olan işletmenin günlük gelirleri, ilgili hizmetlerin üretim giderlerinin dökümü ve maliyetleri, günlük durum raporu yöntemi ile hesaplanıp, günlük olarak tablolaştırılmıştır. Bu bağlamda, mali işler müdürü ile görüşülerek mali verilerin analizi için doküman incelemesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen işletmenin günlük ve yılbaşından bugüne kadar hazırlanan mali tabloları ile ilgili giderleri ve bunların satış tutarlarıyla ilgili günlük durum raporu tablosu hazırlanmış ve günler arasındaki değişim yüzdeleri incelenerek iç kontrol sistemine yönelik eksik görülen günlük veri analizi yönünden günlük durum raporu geliştirilmiştir.

4. Bulgular

Günlük durum raporları, işletmelerin günlük ve kümülatif olarak gelir ve giderlerini sonuç olarak da tahmini kar (zarar)larını, ayrıca satış miktarları ile gelir ve giderlerinin istatistikî bilgilerini görmeleri esasına dayanmaktadır. İşletmeler bu yöntem ile günlük ve kümülatif olarak faaliyetleri ile ilgili durum ve değişiklikleri takip edebilirler, sapmalara müdahale ederek lehte kararlar almaya katkı sağlayabilirler.

Günlük durum raporu çalışmalarının her aşaması ile ilgili işletme yetkilileri ile gerekli görüşmeler yapılmış ve olurları alınmıştır. Ancak çalışmada işletme adının geçmemesi konusunda karar kılınmıştır.

4.1. Örnek Konaklama İşletmesine İlişkin Bilgiler

4.1.1. Konaklama İşletmelerinde Günlük Durum

Tüm yatırımlar kar amacı güderek yapılmaktadır. Günümüz ticaretinde olduğu gibi hizmet sektöründe de ulusal ve uluslara arası boyutta rekabet son derece yüksektir. Bu da işletmelerin yatırım maliyetlerini, yatırımların fizibl olup olmadığını son derece iyi hesaplamalarını gerektirmektedir. Ancak tüm bunların yanında işletme yönetimleri işletmeleri ile ilgili üretim maliyetlerini ve işletmelerinin günlük faaliyetleri neticesinde günlük kar (zarar) verilerini de bilmeleri sürdürülebilirliklerine tedbir almada katkı açısından son derece önemlidir. Bu çalışmada, işletmelere faydalı olmak amacıyla işletme yönetimlerine günlük bilgi ve rapor vermede katkı sağlayacak, işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve mali iç kontrollerin amacına uygun şekilde yapılmasına destek olacak, günlük durum yöntem ve hesaplama uygulaması üzerinde durulmuştur.

Uygulama örneği olarak 251 oda ve 517 yatak kapasiteli dört yıldızlı bir konaklama tesisi seçilmiştir.

Turizm sektörünün en önemli kollarından biri olan konaklama işletmelerinde satışa sunduğu ürün ile birlikte zaman çok önemli bir faktördür. İşletme bugün satışa arz ettiği oda veya yatağı bugün satma becerisine herhangi bir nedenden ötürü ulaşamamışsa bir gün sonra satma şansı yoktur. Bu da zamanın stoklanamayacağına dair bir kanıt olarak gösterilebilir.

Mal üreten işletmeler ise hedeflenen günlük satışlarını gerçekleştiremedikleri durumlarda yeni hedefler belirleyerek, yeni satış yöntemleri geliştirerek, satamadıkları ürünlerini satabilirler ve risklerini küçük bir stok maliyeti ile minimize edebilirler. Bazı dönemlerde de gelen fiyat artışları ile daha fazla kazanç sağlayabilirler.

Ayrıca konaklama işletmelerinin her an tam kapasite çalışacağı varsayımı, en iyi hizmeti sunmaya imkan sağlayacak gider ve işgücü riskini ortaya çıkarabilir. Bu da işletmelerin her satılmayan yatağa ait sabit giderlerinin satılan yatağa binmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda da konaklama işletmelerinde her satılmayan boş kalan yatak işletmenin maliyetini artırarak karını düşürmektedir.

Yukarıda aktarılan tüm bu zorluklar yanında özellikle tatil amaçlı sezonluk tesislerde ülkemizde (bölgelere göre değişmekle beraber) sezonun 4 ay gibi kısa olduğu bölgeler mevcuttur. Özellikle Kuzey Ege–Marmara bölgelerindeki konaklama işletmelerinin gelirleri 4 ayla sınırlıdır. Ancak bu bölgelerdeki işletmelerin bazı giderleri 12 ayı, bazı giderlerin de sezon öncesi hazırlık ve sezon sonrası kapanış dönemini kapsamaması nedeniyle 6 ay gibi bir süreyi kapsamaktadır. Bu nedenle, işletme yöneticilerinin, hedef belirleme çalışmalarını ve bütçelerini diğer işletmelere göre çok daha detaylı ve titiz bir şekilde, bütçe fiili durum sapmalarını da göz önünde bulundurarak her ay sonu, hatta günlük olarak yapmaları önerilebilir. Bunu yapmadıkları takdirde ay sonu veya sezon sonunda karşılaştıkları olumsuz durumu geriye dönük telafi etme imkanları olmadığı gibi ileriki dönemde de telafi etme diye bir şansa sahip değillerdir. Çünkü sezon bitmiş işletme kapanmıştır.

Ayrıca bir sonraki günde satışa arz edebileceği yatak aynıdır ve işletmelerin bir gün önce satamadığı yatağı bir gün sonra satışa arz etmesi söz konusu değildir.

Tüm bu olumsuzluklar ve riskler göz önünde bulundurulduğunda, özellikle bu yapıya sahip işletmelerin açık kalacakları 120 gün boyunca tahmini günlük kar ve (zarar)'ını en geç bir sonraki günün sabahında bilmelerini uygun olacaktır. İşletmelerin hedefledikleri kar oranına ulaşmalarında gelir ve gider yapısını olumlu yönde yönetmeleri, hedefe ulaşmada etkili karar almaları açısından önem arz etmektedir.

Bu tip işletmeler ile tüm işletmelerde uygulanabilecek ve yöneticilere işletme durumunu, gidişatını görmeleri ve zarardan korunmalarına tedbir almalarına katkı sağlayacak işletme faaliyetleri ile ilgili yönetsel ve mali iç kontrollerin uygulaması ve sunumuna dayalı günlük durum raporu çalışması üzerinde durulmuştur.

Günlük durum raporu;

- Gelirler
- Giderler
- Kar (Zarar)
- Oda doluluk oranları
- Yatak doluluk oranları
- Geceleme başı gelir ve gider tespitlerini

bugün ve yılbaşından bugüne kadar kümülatif olarak görme imkanına olanak sağlayacak yapıda oluşturulmuştur.

Gelir getiren üniteler ile ilgili giderler 740 hesap altında: konaklama üniteleri, yiyecek-içecek üniteleri, plaj ve yüzme havuzu üniteleri vb. için ayrı ayrı açılmalıdır. İşletme yönetimi günlük durum raporu veri içeriğini bütçe mukayeselerine de olanak sağlayacak detayda mizan ile koordineli çalışabilecek şekilde düzenlemelidir. Her işletme kendi yapısına göre gelir ve gider hesaplarını analize elverişli bir kayıt düzeni oluşturulmasına dikkat etmeli ve tek düzen hesap planı çerçevesinde hesap kodlarına uyumlu kullanılmalıdır.

Yöneticiler böylece her departmanın gelir ve giderlerini ayrı ayrı görme ve hangi departmanın verimliliğinin, karlılığının daha iyi olduğunu görme imkanını da elde etmiş olacaklardır. Bu yöntemle (zarar) eden departman olması durumunda bu departmanla ilgili tedbirleri biran önce alma olanağı da bulmuş olacaklardır.

Hazırlanmış günlük durum raporu ile uygulamaya ait açıklamalar ve formülleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Günlük Durum Raporu

GÜNLÜK DURUM RAPORU

Tarih : 21.06.2019

Gün : Cuma

Hava Durumu : Güneşli

		AÇIKLAMA	BUGÜN	YILBAŞINDAN BUGÜNE KADAR
GELİRLER	600	TOPLAM GELİRLER	111.430,00	4.568.908,00
		Oda Gelirleri	62.890,00	2.653.700,00
		Yiyecek Gelirleri	29.790,00	1.364.760,00
		İçecek Gelirleri	11.500,00	485.248,00
		Plaj Yüzme Havuzu Gelirleri	7.000,00	44.600,00
		Çamaşır yıkama Kuru temizleme gelirleri	250,00	19.200,00
		Diğer Gelirler	-	1.400,00
İNDİRİMLER	611	TOPLAM İNDİRİMLER (-)	6.096,00	186.580,00
		Odadan İndirimler	3.412,00	124.510,00
		Yiyeekten İndirimler	1.824,00	46.400,00
		İçeeekten İndirimler	860,00	12.810,00
		Diğer İndirimler	-	2.860,00
NET GELİRLER			105.334,00	4.382.328,00
GİDERLER	740.10	KONAKLAMA ÜNİTE GİDERLERİ	14.754,00	582.486,00
		Temizlik Malzeme Giderleri	690,00	35.612,00
		Çamaşır Yıkama Giderleri	1.120,00	58.700,00
		Buket Malzeme Giderleri	340,00	15.400,00
		Personel Giderleri	10.254,00	362.618,00
	 Giderleri*	} 2.350,00	110.156,00
	 Giderleri*		
	 Giderleri*		
	740.20	YİYECEK ÜNİTE GİDERLERİ	34.061,00	1.494.160,00
		Temizlik Malzeme Giderleri	780,00	22.612,00
		Çamaşır Yıkama Giderleri	985,00	38.691,00
		Yiyecek Malzeme Giderleri	9.780,00	555.904,00
		İçecek Malzeme Giderleri	2.870,00	131.312,00
		Personel Giderleri	13.900,00	489.124,00
	 Giderleri*	} 5.746,00	256.517,00
	 Giderleri*		
 Giderleri*			
	740.30	PLAJ-YÜZME HAVUZU GİDERLERİ	1.791,00	82.560,00
	 Giderleri*	} 1.791,00	82.560,00
	 Giderleri*		
	740.40	ÇAMAŞIRHANE GİDERLERİ	967,00	44.680,00
	 Giderleri*	} 967,00	44.680,00
	 Giderleri*		
	760	PAZARLAMA DAĞITIM GİDERLERİ	3.991,00	245.318,00
	 Giderleri*	} 3.991,00	245.318,00
	 Giderleri*		
	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	22.530,00	1.027.524,00
	 Giderleri*	} 22.530,00	1.027.524,00
	 Giderleri*		
	780	FİNANSMAN GİDERLERİ	2.620,00	116.800,00
	 Giderleri*	} 2.620,00	116.800,00
	 Giderleri*		
TOPLAM GİDERLER			80.714,00	3.593.528,00
VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR)			24.620,00	788.800,00

Örnek günlük durum raporu çalışma kapsamında incelenen işletme gelir-giderlerine göre hazırlanmıştır. Günlük durum raporu formatı baz alınarak her işletme ilgili ana hesaplar altında tek düzen hesap planına bağlı kalarak gelir ve giderlerini işletmelerine en uygun içerikte analize imkan sağlayacak detayda düzenlemelidirler.

* ile işaretli kalemler işletmenin gelir-gider yapısına göre artırılıp azaltılabilir.

Tablo 2. Oda – Yatak Doluluk Oranları

ODA TİPİ	BUGÜN						YILBAŞINDAN BUGÜNE KADAR					
	ODA DOLULUK ORANI			YATAK DOLULUK ORANI			ODA DOLULUK ORANI			YATAK DOLULUK ORANI		
	SATIŞA HAZIR ODA	SATILAN ODA	ODA DOL. %	SATIŞA HAZIR YATAK	SATILAN YATAK	YATAK DOL. %	SATIŞA HAZIR ODA	SATILAN ODA	ODA DOL. %	SATIŞA HAZIR YATAK	SATILAN YATAK	YATAK DOL. %
SUİTE	6	3	%50	12	6	%50	222	106	%48	444	204	%46
SİNGLE	25	25	%100	25	25	%100	925	601	%65	925	574	%62
DOUBLE	180	120	%67	360	210	%58	6660	5461	%82	13320	10523	%79
TRIPLE	40	30	%75	120	90	%75	1480	1347	%91	4440	3683	%87
TOPLAM	251	178	%71	517	331	%64	9.287	7.515	%81	19.219	15.164	%79

Tablo 3. Geceleme Başına Gelir Hesaplamaları ile Gelir Tiplerinin Toplam Gelirlere Oranı %

GELİRLER	BUGÜN		YILBAŞINDAN BUGÜNE KADAR	
	Geceleme Başına Net Gelir	%	Geceleme Başına Net Gelir	%
AÇIKLAMA				
Gelir Tipi				
Oda Gelirleri	179,69	56,47	166,79	57,71
Yiyecek Gelirleri	84,49	26,55	86,94	30,08
İçecek Gelirleri	32,15	10,10	31,16	10,78
Diğer Gelirler	21,90	6,88	4,11	01,43
TOPLAM NETGELİRLER	318,23	100	289,00	100

Tablo 4. Geceleme Başına Gider Hesaplamaları ile Ünite Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı %

GİDERLER	BUGÜN		YILBAŞINDAN BUGÜNE KADAR	
	Geceleme Başına Gider	%	Geceleme Başına Gider	%
AÇIKLAMA				
Gider Tipi				
Konaklama Üniteleri Giderleri	44,57	18,28	38,41	16,21
Yiyecek İçecek Üniteleri Giderleri	102,90	42,20	98,53	41,58
Plaj-Yüzme Havuzu Üniteleri Giderleri	5,41	02,20	5,44	02,30
Çamaşırhane Giderleri	2,92	01,20	2,95	01,24
Paz. Sat. ve Dağ. Giderleri	12,06	04,95	16,18	06,83
Genel Yön. Giderleri	68,07	27,92	67,76	28,59
Finansman Giderleri	7,92	03,25	7,70	03,25
TOPLAM GİDERLER	243,85	100	236,97	100
KAR (ZARAR)	74,38		52,03	

İşletme tatil amaçlı 251 oda 517 yatak dört yıldızlı bir tesis olup 16.05.2019 tarihinde sezon açılışını yapmış, bugün itibarıyla açılışının 37. günü olup günlük durum raporu bugün sütunu 21.06.2019 tarihini yılbaşından bugüne kadar olan sütunu ise 16.05.2019 - 21.06.2019 günü dahil 37 günlük işletme faaliyeti ile ilgili verileri kapsamaktadır.

Gelir Tespitleri

600 YURTİÇİ SATIŞLAR

Günlük hasılat raporu mahsubu ile Main Courante mahsubu sonuçlarından alınarak KDV'den arındırılmış net gelirler günlük durum raporu bugün sütununda yer almıştır.

Birgün önceki günlük durum raporu yılbaşından bugüne kadar sütunu tutarlarını bugün rakamları ilave edilerek yılbaşından bugüne kadar kümülatif yekûn hesaplanmıştır.

611 SATIŞ İNDİRİMLERİ TESPİTİ

Gelir tespitlerinde olduğu gibi günlük hasılat raporu ile Main courante mahsubundan alınarak tespit edilmiştir.

Gider Tespitleri

640.10-KONAKLAMA ÜNİTELERİ GİDERLERİ

- Temizlik Malz. Giderleri
- Çamaşır Yıkama Malz. Giderleri
- Buklet Malz. Giderleri

gibi gider kalemleri ile ilgili cari aya ait bütçelenmiş gider tutarlarının cari aya ait gün sayısına bölünerek bugün tahmini giderleri tespit edilmiştir.

Bu departmanla ilgili işgücü giderleri ise günlük fiili puantajın bordroya yüklenmesi ve yapılan hesaplama ile elde edilen tahmini günlük personel giderleri, günlük durum raporu bugünkü işgücü giderleri sütununu oluşturmuştur.

Yılbaşından bugüne kadar sütunu ise bir önceki günlük durum raporu yılbaşından bugüne kadar sütununa bugün verilerinin ilavesi ile hesaplanmıştır.

640.20-YİYECEK-İÇECEK ÜNİTELERİ GİDERLERİ

Bu departman gider tespitlerinde ise;

- Temizlik Malz. Giderleri
- Çamaşır Yıkama Malz. Giderleri gibi giderlerin konaklama ünitelerinde olduğu gibi tespit edilmiş olup,
- Yiyecek Malz. Giderleri
- İçecek Malz. Giderleri

bütçe ile tahminlenmiş yiyecek costu %'si ile içecek costu % oranının günlük durum raporunun bugün sütunundaki gerçekleşmiş net yiyecek ve içecek gelirleri toplamı çarpımı ile günlük yiyecek malzeme giderleri ile günlük içecek malzeme giderleri tahmininde bulunulmuştur.

İşgücü giderleri ise konaklama ünitelerinde olduğu gibi günlük fiili puantajın bordroya yüklenmesi ve yapılan hesaplama ile bugünkü tahmini personel giderleri tespit edilmiştir. Tüm bu giderlere bir önceki günün günlük durum raporunun yılbaşından bugüne kadar sütunu tutarları ilavesi ile de yılbaşından bugüne kadar olan gider tespitleri yapılmıştır.

640.30-PLAJ VE YÜZME HAVUZU GİDERLERİ

640.40-ÇAMAŞIRHANE GİDERLERİ

Plaj ve yüzme havuzu, çamaşırhane gibi ünitelerde de hesaplamalar konaklama ünitelerindeki tespit yöntemleri ile yapılmıştır.

760-PAZARLAMA DEPARTMANI GİDERLERİ

İşgücü dışında kalan bütçede onaylanmış gider kalemlerinin cari aya ait tutarları cari aya ait gün sayısına bölünerek günlük durum raporu bugün sütunu oluşturulmuştur. İşgücü giderleri tespiti ise, günlük fiili puantajın bordroya yüklenmesi ve yapılan hesaplama ile bugünkü tahmini işgücü giderleri hesaplanmıştır.

770-GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

Genel yönetim giderleri tespitinde ise cari aya ait bütçe öngörüsü gider tutarlarının cari aya ait gün sayısına bölünerek bugün giderleri belirlenmiştir.

İşgücü giderleri ise, diğer ünitelerde de olduğu gibi günlük fiili puantajın bordroya yüklenmesi ve yapılan hesaplama ile bugünkü tahmini personel giderleri tespit edilmiştir.

740, 760, 770 hesaplar içerisinde yer alan ve sözleşme ile tutarlarında antant kalınmış bazı giderlerin kesin ve sabit giderler olması itibariyle günlük durum raporuna bu gider kalemlerinin 1 günlük tutarları aktararak tespit edilmiştir.

- Kira giderleri
- Mali müşavir giderleri
- Aidat giderleri
- Aylık sözleşme içeren sabit bakım onarım giderleri gibi.

780-FİNANSMAN GİDERLERİ

İşletmenin fiili olarak kullanmakta olduğu toplam kredi tutarının finansmanı sağlayan kurum ile antant kalınmış (sözleşme altına alınmış) aylık % faiz oranı çarpımı ile hesaplanmıştır.

Oda ve Yatak Doluluk Oranları

Oda ve yatak doluluk oranları ise işletmenin günlük ve yılbaşından bugüne kadar satışa arz ettiği oda sayıları ile satışa arz ettiği yatak sayılarının günlük ve yılbaşından bugüne kadar satılan oda ve yatak sayılarının bölünmesi ile tespit edilmiştir.

Geceleme Başına Gelir ve Gelir Tiplerinin Toplam Gelire % Oranı Hesaplaması

Günlük durum raporunda yer alan geceleme başına gelir hesaplamaları bugünkü net gelirlerin bugünkü geceleme bölünmesi ile, yılbaşından bugüne kadar olan gelirleri ise yılbaşından bugüne kadar gerçekleşen geceleme toplamına bölünerek tespiti yolu tercih edilmiştir. Ayrıca gelirlerin tiplerine giderlerin ise ünitelere göre tespitleri ile toplam gelir ve gidere % oranları hesaplanarak günlük durum raporunda yer almıştır.

Geceleme Başına Ünite/Departman Giderleri ve Bu Giderlerin Toplam Gidere % Oranı Hesaplaması

Günlük durum raporunda geceleme başına tüm departman giderleri bugün ve yılbaşından bugüne kadar ayrı ayrı hesaplanmış olup, ayrıca toplam giderler içerisinde departmanlara ait gider %'si de tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, işletmenin geceleme başına bugün tahmini karı ile geceleme başına yılbaşından bugüne kadarki tahmini karı hesaplanarak günlük durum raporu sonuçlandırılmıştır.

İşletmeler bu yöntemle hazırlanacak günlük durumda hergün olmak üzere hem bugünkü tahmini kar (zarar)'ını hem de yılbaşından bugüne kadar işletmenin tahmini kar (zarar)'ını görme imkanı elde etmiş olacaklardır.

Bu çalışma yöntemi ile gelirler ve sözleşme ile belirlenmiş bazı sabit giderlerin fiili durumlardan alınması ile bu kalemlerde ay sonlarında herhangi bir sapma olmayacaktır. Diğer giderlerin tespitinde ise bütçe tahminlerinden, yiyecek ve içecek malzeme giderleri ise bütçelenmiş % cost oranları ile hesaplanmış olmasından dolayı ay sonu fiili durumla sapsmalar olabilecektir. Ay sonu mizanı ile tespit edilecek, lehte veya aleyhte sapsmalar günlük durumda mizan çıkış tarihi itibariyle düzeltilip günlük durum raporu altına .../.../20.. tarihinde fiili duruma geçilmiştir notu konarak bir sonraki günlük duruma fiile duruma geçilmiş günlük durum raporu üzerinden gidilmelidir.

5. Sonuç ve Tartışma

Tüm sektörlerde olduğu gibi, konaklama işletmelerinde de rekabet söz konusudur. Konaklama tesislerinin hizmet sektöründe faaliyet göstermeleri sebebiyle emek yoğun işletmelerdir. Bu işletmeler de diğer işletmelerde olduğu gibi karlılık, verimli çalışma ve rekabet üstünlüğü elde etmeyi amaçlamaktadır. Fakat sektördeki büyüme ivmesine rağmen son yıllarda turizm sektöründeki gelişmeler bu amaca ulaşmalarını zorlaştırmaktadır. Bu da sektörde sorunların var olduğu anlamına gelmektedir. İç denetim sistemi turizm işletmelerine bu sorunların üstesinden gelmeleri konusunda katkıda bulunmaktadır. İç denetim sisteminin oluşturulmasında ise iyi bir muhasebe kayıt düzeninin olması elzemdir.

Uygulamaya konu 251 oda 517 yataklı konaklama tesisi ile ilgili yapılan çalışma sonuçlandırılmış olup, günlük durum raporu verileri incelendiğinde bugün itibari ile 105.334,00 TL toplam net gelir, yılbaşından bugüne kadar ise 4.382.328,00 TL toplam net gelir elde edildiği görülmüştür. Yine işletmenin tüm ünitelerinin ayrı ayrı görüldüğü bugün giderler toplamı 80.714,00 TL olup, yılbaşından bugüne kadar ise 3.593.528,00 TL olarak

gerçekleştiği görülmektedir. Bu veriler neticesinde işletmenin bugünkü tahmini karı 24.620,00 TL olup, yılbaşından bugüne kadarki tahmini karı ise 788.800,00 TL'dir.

Ayrıca, oda tiplerine göre detaylı olarak günlük durum raporunda yer alan oda-yatak doluluk oranları sonucu bugün satışa hazır oda 251, satılan oda 178, doluluk oranı ise %71 olarak gerçekleşirken satışa hazır yatak sayısı 517, satılan yatak sayısı 331, yatak doluluk oranı ise %64 olarak gerçekleşmiştir. Yılbaşından bugüne kadar ise, satışa hazır oda sayısı 9.287, satılan oda sayısı 7.515, oda doluluk oranı %81 iken, satışa hazır yatak sayısı 19.219, satılan yatak sayısı ise 15.164 olup, yatak doluluk oranı %79 olmuştur.

Günlük durum raporunun son bölümünde ise, geceleme başına her ünitenin giderleri ayrı ayrı yer almış ve toplam giderler içerisinde ünite gider %'si ayrıca hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, bugün geceleme başına toplam gelir 318,23 TL olup, toplam tahmini giderler 243,85 TL olarak gerçekleşirken, işletmenin bugün geceleme başına tahmini karı 74,38 TL olmuştur. Yılbaşından bugüne kadar ise, geceleme başına toplam gelir 289,00 TL olarak gerçekleşirken toplam tahmini giderler ise 236,97 TL olup geceleme başına tahmini kar 52,03 TL olarak hesaplanmıştır.

Jagels ve Coltman (2004) genel işletme verilerine ait günlük bir bakış açısı elde etmenin ve bunun da hızlı bir şekilde özetlenmesinin önemine dikkat çekerlerken, gerçekleştirilen bu çalışma verileri işletme yönetimi tarafından günlük olarak incelenmesi neticesinde hedeflenmiş geceleme, gelir ve giderlerinin sapmalarını görmede ve lehte düzeltme kararları almasında yön verici ve son derece faydalı olacaktır.

Çalışma sonunda elde edilen bulguların analizi günlük durum raporunun işletmelerde mali kayıpları en aza indirmek için etkili bir fonksiyon/yöntem olduğunu göstermiştir. Bu da doğrudan muhasebesel iç kontrol sistemini güçlendirmektedir. Bu noktada Atmaca (2012)'nin global anlamda ciddi mali kayıplara neden olan muhasebe skandallarının iç kontrol sisteminin öneminin giderek arttığını doğrular niteliktedir.

Kaynaklar

- Aktürk, A. (2015). Konaklama işletmelerinde etkin bir iç kontrol sisteminin tesisi bağlamında muhasebe sistem organizasyonu: Bir vaka analizi, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(4), 108-127.
- Atmaca, M. (2012). Muhasebe skandallarının önlenmesinde iç kontrol sisteminin etkinleştirilmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14 (1), 191-205.
- Barry, E. C., and Marshall, B. R. (1994). *Accounting Information Systems*, New York, Addison-Wesley Publishing Company.
- Büyükmirza, K. (2016). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi: Tezdüzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Curtis, G. (1995). *Business Information Systems Analysis, Design and Practice*, London, Wesley Publishing Company.
- Everson, M. E. A., Soske, S. E., Martens, F. J., Beston, C. M., Harris, C. E., Garcia, J. A., Jourdan, C. I., Posklensky, J. A. and Perraglia, S. J. (2013). Internal Control - Integrated Framework, <https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2020).
- Hales, J. A. (2005). *Accounting and Financial Analysis in the Hospitality Industry*, Oxford, Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Hall, J. A. (2013). *Accounting Information Systems*, Boston, MA., South-Western Cengage.
- Jagels, M. C. and Coltman, M. (2004). *Hospitality Management Accounting*, (8th ed.) New York, John Wiley & Sons.
- Kaya, E. ve Köse, T. (2013). *Konaklama İşletmelerinde Muhasebe Uygulamaları*, Anadolu Üniversitesi, Yayın No: 2816.
- Koşan, L. (2011). Muhasebe bilgi sisteminin konaklama işletmeleri açısından önemi: bir olay çalışması, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 119-133.

- Korkmaz, U. (2007). Kamuda iç denetim, *Bütçe Dünyası Dergisi*, 2 (25), 4-15.
- Kozak, M. A. ve Emeksiz, M. (2002). *Otel İşletmelerinde Konaklama Hizmetleri*, Anadolu Üniversitesi, Yayın No: 1374.
- Öğüş, C. İ. ve Yılmaz, B. B. (2016). Otel işletmelerinde iç kontrol sisteminin kurulması: Marmara bölgesi'ndeki beş yıldızlı bir otelin iç kontrol sisteminin incelenmesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11 (2), 78-107.
- Sabuncu, B. (2018). İç denetim anlayışındaki değişiklikler ve gelişmeler, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (Özel Sayı), 779- 789.
- Toroslul, M. (2014). *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında İç Kontrol ve İç Denetim*, İstanbul, Vedat Kitapçılık Basım Yayım Dağıtım.
- Türedi, S. (2008). Konaklama işletmelerinde muhasebe bilgi sistemi ile iç kontrol sistemi arasındaki ilişkiler, *Mevzuat Dergisi*, Yıl: 11 Sayı:126.
- Yılanrı, M. (2001). Muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol ve verimlilik üçgeni, *Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi*, 3(3), 37-50.